

перепони для реалізації прав і свобод ВПО. Тому сьогодні є нагальна необхідність впровадження явочного порядку реєстрації ВПО для з'ясування серед них кола осіб, які потребують реальної допомоги в житті, відшуканні роботи чи певного виду заняття, та осіб, які потребують особливого догляду та іншої соціальної допомоги. Для цього достатнім є реальне втілення дієвого Єдиного державного реєстру ВПО замість дискримінаційної процедури видачі довідок, які через

свою рестриктивну (надмірно правообмежувальну) практику перетворилося у визначення нового статусу за особами, які через незалежні від них обставини, вимушені покинути своє місце проживання. Також для того, щоб не було необґрунтованих очікувань щодо отримання допомоги як ВПО з боку біженців і шукачів притулку із третіх країн, необхідно також визначити, що захисту підлягають ВПО в межах міжнародно-визнаних державних кордонах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міністерство соціальної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=191761&cat_id=107177.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 листопада 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page>.
3. Захаров Б. Права внутрішньо переміщених осіб / Б. Захаров // Українська Гельсінська спілка з прав людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremishchenyh-osib-b-zaharov/>.
4. Вдосконалення національного законодавства України стосовно захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб // Проект Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні». – К., 2016. – 165 с.
5. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання : Закон України від 11 грудня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.
6. Внутрішньо переміщені особи: дискриміновані чи ні? // Офіційний сайт Рівненської обласної громадської організації «Комітет виборців України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cvu.com.ua/news/vnutrishno-peremishcheni-osobi-diskriminovani-chi-ni>.
7. Захист внутрішньо переміщених осіб: керівництво для законодавців і високопосадовців. – 2010.
8. Нові вимоги до отримання статусу переселенця // Волинська обласна громадська організація «Центр Правової Допомоги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legalaid.in.ua/news_12_331_Novivimogidlyaotrimannystatusupereselentsya.html.

УДК 342.7

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ

GENDER EQUALITY AS A PRINCIPLE OF THE LEGAL STATUS OF THE PERSON

Зайка А.А.,

*аспірант кафедри конституційного права України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті розглядається правова природа гендерної рівності та гендерної рівноправності, з'ясовується співвідношення цих понять. Із позиції конституційного права досліджуються теоретико-правові основи гендерної рівності як принципу правового статусу особи, вивчається характер впливу принципу рівноправності на правовий статус особистості в умовах становлення демократичної держави і громадянського суспільства в Україні, аналізується гендерна система та гендерний порядок.

Ключові слова: правовий статус, принцип права, рівність, рівноправність, гендер, гендерна рівність, гендерний порядок, гендерна система, гендерна дискримінація.

В статье рассматривается правовая природа гендерного равенства и гендерного равноправия, изучается соотношение этих понятий. С позиции конституционного права исследуются теоретико-правовые основы гендерного равенства как принципа правового статуса личности, рассматривается характер влияния принципа равноправия на правовой статус личности в условиях становления демократического государства и гражданского общества в Украине, исследуется гендерная система и гендерный порядок.

Ключевые слова: правовой статус, принцип права, равенство, равноправие, гендер, гендерное равенство, гендерный порядок, гендерная система, гендерная дискриминация.

The article examines the legal nature of gender equality and gender equality, studies the ratio of these concepts. From a position of constitutional law it is exploring the theoretical and legal basis of gender equality as a principle of the legal status of the person, considering the nature of the influence of the principle of equality in the legal status of the person in the conditions of a democratic state and civil society in Ukraine, studying the gender system and gender order.

Key words: legal status, principle of law, equality, equity, gender, gender equality, gender order, gender system, gender discrimination.

Постановка проблеми. Із прийняттям Конституції України 1996 року, що відбила основні демократичні ідеї, правовий інститут основних прав і свобод людини і громадянина набув нового значення, а перед наукою конституційного права була поставлена задача вивчення загальнотеоретичних основ даного конституційного інституту. У період перетворень і змін, які безпосередньо пов'язані з європейською інтеграцією, перед науковцями, у свою чергу, повстало нове завдання, а саме дослідження основоположних принципів інституту конституційних прав і свобод людини, важливе місце серед яких займає принцип рівноправності.

Сучасне законодавство всіх цивілізованих країн, а також міжнародно-правові акти в галузі прав людини фіксують як одну із обов'язкових демократичних вимог рівні права чоловіків і жінок у всіх сферах їх життя і забороняють дискримінацію щодо жінок під загрозою відповідальності, включаючи кримінальну.

Разом із тим слід зазначити, що визнання гендерної рівності принципом правового статусу особи залишається декларативним, що нерідко зумовлює не тільки фактичне, а й юридичне обґрунтування допустимості дискримінації.

Актуальність дослідження гендерної рівності як принципу правового статусу зумовлена тим, що в умовах істотної зміни характеру суспільних відносин на даному етапі розвитку української держави і суспільства розроблені раніше доктринальні підходи до визначення її сутності та змісту виявилися недостатніми. У сучасній юридичній науці рівноправність у контексті загальної доктрини прав людини залишається маловивченою як із точки зору правового змісту принципу рівноправності, так і з точки зору узагальнення практики його реалізації. Очевидна потреба в уточненні понятійного апарату, уніфікації підходів до розуміння змісту і суті конституційного принципу рівноправності, розробка оптимального механізму його реалізації.

Стан дослідження. Принцип рівноправності неодноразово перебував у фокусі уваги багатьох відомих учених і правознавців. Зокрема, серед них можна назвати О.Р. Дашковську, М.В. Буроменського, І.А. Жеребкіну, О.М. Рудневу, Т.М. Слінько, Т.М. Мельник, І.К. Полховську, П.М. Рабіновича та інших. Разом із тим, незважаючи на висвітлення в науковій літературі принципу рівноправності, цілісної уяви про зміст і суть цього принципу з позицій саме конституційного права ще не існує. Це вимагає проведення відповідного дослідження.

Метою цієї наукової статті є структурно-функціональний аналіз гендерної рівності як складової конституційного принципу рівноправності в системі правового статусу особи.

Виклад основного матеріалу. Гендерна політика має бути складовою частиною діяльності будь-якої демократичної держави та центральною ланкою формування моделі паритетної демократії.

Зміст поняття «гендерна рівність» неодноразово ставав предметом наукових дискусій. Наразі під гендерною рівністю прийнято розуміти «...

рівні можливості самореалізації жінок і чоловіків, гарантії дотримання прав і свобод з урахуванням особливостей статей, взаємні обов'язки та спільну відповідальність у процесі життєдіяльності». Генсек ООН Пан Гі Мун у своїй вступній промові під час проведення круглого столу з питань гендерної рівності та демократії, що проходив 4.05.2011 р., наголосив, що до гендерної рівності слід ставитися як до чітко визначеної мети процесу демократизації, а не як до «додатку» до неї, особливо коли досвід показує, що демократичні ідеали всеосяжного підходу, підзвітності і прозорості не можуть бути досягнуті без прийняття законів, політики, заходів та практики, спрямованих на вирішення проблем нерівності. Виконавчий директор структури «ООН-жінки» Мішель Бачелет заявила, що «...якщо демократія нехтує питанням участі жінок, не хоче прислухатися до голосу жінок, якщо вона знімає із себе відповідальність за забезпечення дотримання прав жінок, то це демократія лише для половини суспільства».

Однак починаючи розмову про рівність прав і свобод чоловіків і жінок, у першу чергу необхідно визначити межі дії таких понять, як «рівність» і «рівноправність», а також виявити їх зв'язок із гендером та статтю людини.

Треба зазначити, що в науці відсутнє єдине розуміння правової природи рівності й рівноправності. У Конституції України вжито обидва поняття. Наукові поняття – це змістовні уявлення про закономірне і суттєве в явищах і процесах оточуючого світу. Як зазначав А.М. Васильєв, під час оцінки юридичних понять на перший план виступає питання про те, наскільки правильно, адекватно й об'єктивно відображено в них пізнання дійсності [1]. Отже, як у теоретичному, так і в практичному аспектах важливо з'ясувати зміст понять рівності й рівноправності, їх взаємозв'язок.

Перш за все, розглянемо, як трактується співвідношення понять «рівність» і «рівноправність» у сучасній юридичній теорії. М.В. Баглай зазначає, що рівності притаманне однакоє правове (юридичне) становище людини перед законом, тобто ототожнення всього комплексу прав, свобод і обов'язків, а рівноправність, у свою чергу, характеризується ототожненням виключно прав людини [2, с.17]. Дане трактування є найбільш популярним, тому що відображає не тільки різницю зазначених понять, але і їх повноту (зміст).

У свою чергу, В.С. Нерсисянц визначає правову рівність як рівність вільних і незалежних один від одного суб'єктів права за загальним для всіх масштабом, єдиною нормою, рівною мірою [3, с. 17]. Запропоноване трактування набагато ширше, ніж попереднє, через абстрактність вживання поняття норми, яке є досить широким.

М.С. Бондар розглядає рівноправність громадян більш широко, як свого роду режим взаємовідносин людини й громадянина із суспільством і державою, який характеризується і соціальними аспектами (досягнутим рівнем соціальної рівності), і нормативно-правовим змістом (досягнутим рівнем право-

вої рівності), тобто режим рівноправності – категорія соціально-правова [4]. На його думку, соціально-правовий режим рівноправності можна визначити як особливий правовий режим взаємовідносин людини і громадянина із суспільством і державою, який діє на основі оптимального поєднання демократичних цінностей свободи і рівності з використанням юридичних стимулів (у вигляді пільг, компенсацій, заохочень, привілеїв, обмежень) і створює сприятливі умови для задоволення потреб у рівності громадян у всіх сферах життя.

Т.М. Слїнько та О.Г. Кушніренко, розглядаючи рівність прав, свобод і обов'язків як конституційний принцип, зазначають, що рівність – це універсальна форма виразу юридичної рівноваги, поєднання окремих людей, окремих соціальних верств та груп населення, а також національностей. Учені виокремлюють поняття «рівність» та «рівноправ'я». Рівність – це однакове юридичне положення громадян (і не громадян), тобто співпадання всього комплексу прав і обов'язків для всіх осіб. Рівноправ'я, у свою чергу, – це співпадання тільки обсягу прав, у Конституції України це поняття виражається також терміном «рівність прав і свобод» [5].

На думку П.М. Рабіновича, рівноправність – це однаковість, тобто рівність прав людини і громадянина. Вона поділяється на загально-соціальну та юридичну. Загально-соціальна рівноправність – це однаковість основних прав і свобод кожної людини, тобто вона полягає у фактичній рівності прав і свобод людини. Юридична рівноправність – це однаковість, рівність юридичного статусу державно-правоздатних суб'єктів, насамперед, рівність їх основних (конституційних) прав та юридичних обов'язків. Вона полягає у формальній рівності прав і свобод. Рівність людей – це фактична, реальна однаковість їхніх соціальних можливостей у використанні прав та свобод людини й у виконанні соціальних обов'язків [6, с. 12].

Відповідно до тлумачного словника рівність – це рівне становище людей у суспільстві, що виражається в однаковому ставленні до засобів виробництва і в користуванні тими самими політичними і громадянськими правами. А рівноправність – користування однаковими, рівними з ким-, чим-небудь правами [7].

Рівність, як вважає О.С. Мордовец, це не юридична категорія, а соціально-моральне, політичне явище. Рівність – це ідеал, загальнолюдська цінність, гарантія правового, політичного й соціального порядку, це оціночний критерій відповідності ідеалу й реальності його втілення в конкретній, соціально значимій сфері громадського життя. Рівноправність – це, насамперед, рівні можливості суб'єктів прав людини [8].

Саме в рівному, однаковому значенні всіх людей у сфері політичного, правового, соціального й економічного життя суспільства й полягає головне розуміння рівності. Рівноправність – категорія багатоаспектна. Вона означає, що кожному члену суспільства держава надає рівні з іншими його членами юри-

дичні можливості; із закону випливають для нього рівні обов'язки; здійснення прав і обов'язків забезпечується йому на рівних підставах.

Таким чином, ряд авторів поняття «рівність» представляє як певну теоретичну абстракцію, що конкретизується через поняття «рівноправність».

Деяко складніше розглядати рівність і рівноправність у зв'язці із соціальними конструкціями, такими як гендер. Традиційно гендер поділяють на дві відповідні категорії: маскулінну (чоловіків) і фемінну (жінок), що безпосередньо виходить із досить формалізованого уявлення про гендер, підкріпленого таким фактором людського єства, як статевий диморфізм. Однак кожна людина являє собою певне поєднання обох гендерних категорій у вигляді нескінченного числа їх проміжних форм, тобто андроген [9]. У підсумку, якщо говорити більш звичною мовою, поняття маскулінності і фемінності можна звести до базисних елементів (квінтесенція) мужності і жіночності гендерних стереотипів, але аж ніяк не ототожнювати з ним [10].

Слід зауважити, як доцільно відмічає О.Р. Дашковська, що слово «гендер» не має аналогів ні в російській, ані в українській мовах, воно запозичене з інших мов і увійшло в суспільні науки як іноземний термін [11]. Саме тому у вітчизняній науковій традиції слово «гендер» має два значення: перше – «відмінність між чоловіками і жінками за анатомічними ознаками»; друге – «соціальний розподіл, який часто базується на статевих відмінностях, але не обов'язково збігається з ними» [7].

Отже, гендер сприймається в більшості випадків як стать чоловіка і жінки в комплексі з їх соціальними і культурними ролями (функціями). Одночасно із цим гендер визначається в суспільстві як найбільш часто вживана конструкція зв'язку біологічної статі людини і виконуваної людиною роботи, займаної посади, професії, здійснюваних функцій, створюючи стереотип, наприклад: жінка-секретар, чоловік-вантажник і т.д. Подібний стереотип існує і у зв'язку гендеру з функціональною поведінкою людини [9].

Сукупність гендерних стереотипів суспільства (як функціональних, так і поведінкових) формує його гендерний порядок (систему) – образ побудови відносин чоловіків і жінок у суспільстві.

Гендерна система (порядок) є певним набором ідеологічних, культурних, соціальних інститутів і установок, за допомогою яких визначається свідомість, поведінка і взаємини людей у безпосередній залежності від їх статі. Таким чином, гендер можна визначити як умовну підставу для стратифікації суспільства, його соціально ієрархічної побудови.

На підставі вищевикладеного необхідно визначити поняття «гендер» як соціально-культурну конструкцію статі, яка виражається в комплексі заданих і визначених властивостей і якостей поведінки людини.

Визначивши характеристику зв'язку гендеру та статі людини, необхідно розкрити співвідношення гендерної рівності (нерівності) і рівноправності, а також їх відмінність від фактичної рівності і рівно-

правності. Для початку визначимо поняття гендерної рівності.

На думку Н.А. Шведової, «...гендерна рівність – це рівна оцінка суспільством схожості і відмінності між жінками і чоловіками, різних соціальних ролей, які вони відіграють» [12, с. 4]. Таким чином, гендерна рівність – це «однаковість» чоловіків і жінок, у конкретному підтексті – саме «однаковість», але не ідентичність. Між чоловіком і жінкою неможливо поставити знак рівності вже тільки через їх психофізіологічні відмінності і особливості, не кажучи вже і про різні біологічні функції.

І.І. Ларінбаєва, наприклад, співвідносячи поняття гендерної рівності з юридичним рівноправністю, взагалі стверджує, що гендерна рівність має особливість виключно зовнішнього визначення, тобто є втіленням ставлення суспільства щодо питання взаємодії чоловіків і жінок [13, с. 97]. Гендерна рівність – це не що інше, як проекція суспільного мислення, того, як суспільство визначає для себе форму взаємин статей.

Можна сказати, що гендерна рівність є первинною по відношенню до права. Цьому є логічне пояснення: будь-яке суспільство має традиції з глибоким історичним корінням, результатом чого є масова свідомість. Тобто громадські традиції країн Європи визначають чоловіків і жінок як рівних, а в країнах Африки і Азії традиції не дозволяють суспільству поставити жінок на один щабель із чоловіками. Таким чином, гендерна рівність (нерівність) є категорією суспільною, тобто має виключно соціальні корені, що виражаються в наборі традицій і масовій свідомості.

На противагу гендерної рівності гендерна рівноправність є встановленим суспільством за допомогою держави принципом побудови відносин статей у суспільстві, тобто вторинне по відношенню до гендерної рівності. Гендерна рівність знаходить своє вираження в рівності прав, основних свобод і обов'язків, що надаються представникам різних статей.

Таким чином, гендерна рівноправність визнана і встановлена суспільством через механізм держави «гендерна рівність прав». Поняття гендерної рівноправності значно вужче, ніж поняття гендерної рівності, оскільки має вузький спеціалізований контекст – право, що звужує загальну рівність до рівності правової.

Гендерна рівність прав через інститут рівноправності безпосередньо пов'язана із системою регулювання прав і свобод людини, тобто з інститутом правового статусу особистості.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень із питань гендеру, більшість із них виходить виключно із загальної теорії прав людини. Саме тому проблема визначення гендерного рівноправ'я в системі правового статусу особистості в Україні не досліджена, не дивлячись на її принципову важливість у процесі розвитку сучасного права.

Під правовим статусом (від лат. «status» – положення, стан) зазвичай розуміють юридично закри-

плене становище людини в суспільстві, відповідно до якого фізична особа як суб'єкт права вступає в правовідносини, координує свою діяльність і поведінку в суспільстві. Однак необхідною відміткою, що в науці конституційного права спостерігається неординарне тлумачення цього терміну. Так, наприклад, П.М. Рабінович стверджує, що правовий статус особи – це комплекс її суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [7, с. 12]. В.В. Кравченко стверджує, що правовий статус особистості – це її юридично закріплене становище в державі і суспільстві; він становить важливу складову частину суспільного статусу особистості, характеризує зв'язки особистості з державою та державно організованим суспільством [14, с. 139]. Отже, незважаючи на різні тлумачення цього поняття в літературі, центром правового статусу особи є її юридично закріплене становище в суспільстві і державі. Тобто, як справедливо зазначають Т.М. Слінько та О.Г. Кушніренко, правовий статус особи – це сукупність прав, свобод, обов'язків і законних інтересів особи, що визначаються й гарантуються державою [5].

Інститут правового статусу особистості є виключно правовою категорією, яка заснована на сукупності принципів, що визначають порядок, форми і основні закономірності його реалізації. Основні принципи правового статусу особистості закріплені безпосередньо в Основному Законі будь-якої держави – конституції (в Конституції України даному питанню присвячений другий розділ [15]), а також в різних міжнародно-правових документах, що встановлюють і визначають основні права і свободи людини. До останніх, традиційно відносять міжнародні декларації, конвенції та пакти ООН із прав людини, конвенції, а також регіональні міжнародні конвенції, що стосуються прав людини.

Основоположним принципом правового статусу особистості є рівноправність, на якій ми безпосередньо і зупинимось. Грунтуючись на нормах статті 24 Конституції України і відштовхуючись від досліджень таких учених, як В.П. Колісник, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, О.В. Петришин, П.М. Рабінович, Ю.М. Тодика, Т.М. Слінько, Г.Н. Комкова, В.М. Кудрявцева та ін., присвячених принципу рівноправності, можна визначити рівноправність у трьох категоріях: по-перше, як рівність усіх перед законом і судом. У даній нормі мається на увазі як безпосередня рівність перед законом, що розрахований на невизначене коло осіб, тобто на кожного (в межах дії закону в просторі), так і рівність, яка зумовлюється положеннями Конституції про законне і неупереджене судочинство. Дана категорія визначає загальність рівності, встановлюючи верховенство закону для всіх.

По-друге, рівноправність визначається як рівність прав і свобод людини і громадянина незалежно від окремих обставин, названих у тексті самої статті 24 Конституції України. Таким чином, встановлюється якісна рівність прав людини, яка у своєму змісті стає вище будь-яких внутрішніх і зовнішніх відмінностей людей. Конституційне закріплення подібної рівності

є основним елементом попередження дискримінації, тобто обмеження прав одних осіб і привілейоване наділення правами інших у силу окремих обставин.

По-третє, рівноправність визначається як рівність прав і свобод чоловіків і жінок. Сенс цієї норми визначається в рівності людей обох статей у користуванні і здійсненні своїх прав і свобод – тобто гендерна рівноправність. Із норми, яка закріплює гендерну рівність, впливає свобода вибору і здійснення будь-якої гендерної ролі, виходячи з особистих якостей і переваг як чоловіків, так і жінок.

У цілому можна констатувати, що на конституційному рівні гендерна рівноправність виділена в якості самостійного і незалежного елемента в досить великому принципі рівноправності правового статусу особистості.

Наступний принцип правового статусу людини – невідчужуваність прав і свобод – знайшов своє закріплення в статті 21 Конституції України, а саме: права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [15]. Ця норма визнає на конституційному рівні факт природності прав людини: права і свободи не можуть бути відчужені, вони не є частиною позитивного права, не встановлюються державою. У цьому контексті необхідно відзначити гендерну універсальність даного права: по-перше, чоловіки і жінки в рівній мірі володіють правами з народження, а по-друге, чоловіки і жінки з народження мають рівновеликий набір прав і свобод. Таким чином, із моменту народження чоловіки і жінки є гендерно рівноправними.

Далі, в продовження теми, слід згадати і про імператив верховенства Конституції України та її пряму дію (стаття 8), що встановлює невід'ємність конституційно закріплених прав і свобод, оскільки вони є базисними, «першочерговими» [15]. Весь набір прав і свобод людини, виходячи з вищезазначеного, є чинним і непорушним (дане судження впливає і з особливого порядку зміни положень другого розділу Конституції), що безпосередньо визначає в даній якості і гендерну рівноправність.

Можна вважати, що принципи безпосередності дії і невідчужуваності прав і свобод людини визначають гендерну рівність у таких формах: по-перше, невід'ємність прав людини, встановлення рівноправності чоловіків і жінок у володінні правами, свободами і несенні обов'язків; по-друге, сталість – чоловіки і жінки народжуються, наділені правами, користуються ними і здійснюють їх протягом усього свого життя; по-третє, незалежність від формальних норм права. Незалежність від формальних норм права визначається в характері незалежності прав людини від державного законодавства і знаходить вираз в їх прямому конституційному закріпленні, що надає їм вищу юридичну силу. Із цього випливає, що визначена на конституційному рівні гендерна рівноправність є первинною.

Такі принципи правового статусу людини, як гарантованість і неприпустимість їх скасування та звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод людини (стаття 21 Конституції України), є за своїм

смысловим змістом загальною гарантією прав і свобод людини [15].

У поняття «гарантованості» входить створення державою комплексу сприятливих умов (юридичних, соціально-економічних, політичних та ін.), за допомогою яких людина має реальну можливість вільно реалізувати свої права [16, с. 137]. Неприпустимість довільного обмеження прав людини є одним з основних інструментів дотримання і функціонування всього комплексу прав і свобод людини, зумовленого потребою захисту цих прав від будь-якого можливого порушення, звуження змісту та обсягу або скасування.

Гарантії дотримання і здійснення прав і свобод полягають не тільки в їх конституційному закріпленні, а й визначенні захисту цих прав від необґрунтованого порушення, обмеження чи звуження (як державою, так і іншими людьми). Усю форму захисту прав можна представити у вигляді дії трьох взаємопов'язаних механізмів: механізму правовстановлення (гарантії у своєму прямому змісті формують право); механізму забезпечення прав (у своїй сукупності гарантії забезпечують виконання права в повному обсязі, не допускаючи їх спотворення, скасування, звуження або порушення); і, нарешті, механізму зрівнювання (завдяки загальній і прямій дії здійснюється всебічне зрівнювання як прав і свобод людини, так і способів їх здійснення та захисту). Завдяки механізму зрівнювання з'являється можливість говорити про гендерно рівноправний захист та гарантування прав і свобод людини.

Останнім принципом правового статусу особистості є наділення кожної людини обов'язками. Під обов'язками прийнято розуміти сукупність конституційно закріплених вимог, які пред'являються людині для її участі в разі необхідності в забезпеченні інтересів суспільства і держави.

Висновки. Обов'язки, в силу своєї загальності, незалежності і рівної спрямованості по відношенню до суб'єктів, є елементом системи прямої правової рівності. Маючи рівні права і свободи, людина має рівні обов'язки.

Підсумовуючи результати аналізу принципів правового статусу людини з позицій гендерного рівноправ'я, необхідно відзначити, що в загальному вигляді даний інститут є сукупністю правових норм і приписів, що визначають положення людини в суспільстві, її відносини з державою, самим суспільством та іншими людьми. Перераховані принципи правового статусу людини є основними засадами, які у своєму наборі утворюють механізм правового регулювання прав і свобод людини. Однак зауважимо, що розглянутий набір принципів є далеко невичерпним.

За допомогою статті 24 Конституції встановлюється, в першому випадку, гарантованість державою рівності прав і свобод людини і громадянина незалежно від статі – держава надає чоловікам і жінкам рівний набір прав, свобод і обов'язків, тим самим зрівнюючи їх по відношенню до держави і до права. У другому випадку визначається факт рівності чоловіків і жінок по відношенню один до одного – права

і свободи чоловіків рівні й еквівалентні правам і свободам жінок як у своєму змістовному наборі, так і у використанні, що визначається конституційною рівністю можливостей у здійсненні прав [17].

Таким чином, можна зробити висновок про високу роль гендерного рівноправ'я в системі прин-

ципів правового статусу людини. Цілеспрямоване конституційне закріплення рівноправності чоловіків і жінок, їх подальший розвиток і підкріплення іншими принципами (що було розглянуто вище) визначає гендерну модель побудови суспільства, засновану на ідеї рівноправності статей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильев А.М. Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорийтеории права / А.М. Васильев. – М. : Юрид. лит., 1976. – 264 с.
2. Баглай М.В. Конституційне право / М.В. Баглай. – М. : Норма, 2002. – С. 17
3. Нерсесянц В.С. Философия права / В.С. Нерсесянц. – М. : Норма, 1997. – С. 17.
4. Бондарь Н.С. Гражданин и публичная власть: Конституционное обеспечение прав и свобод в местном самоуправлении / Н.С. Бондарь. – М. : Городец, 2004. – 352 с.
5. Слінько Т.М., Кушніренко О.Г. Права і свободи людини та громадянина / Т.М. Слінько, О.Г. Кушніренко. – Х. : Факт, 2001. – 440 с.
6. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави / П.М. Рабінович. – Л. : Край, 2007. – С. 10–17.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
8. Мордовец А.С. Социально-юридический механизм обеспечения прав человека и гражданина / А.С. Мордовец. – Саратов : ВШ МВД РФ, 1996. – 288 с.
9. Конвенция о политических правах женщин // Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами. Вып. XVI. – М., 1957. – С. 290–294.
10. Конвенция о гражданстве замужней женщины : Резолюция 1040 (XI) Генеральной Ассамблеи ООН от 29.01.1957 // Ведомости ВС СССР. – 1958. – И 28. – Ст. 373.
11. Дашковська О.Р. Жінка як суб'єкт права в аспекті гендерної рівності / О.Р. Дашковська. – 2005. – 224 с.
12. Шведова Н.А. Гендерное просвещение: просто о сложном / Н.А. Шведова. – М. : АНТИКВА, 2002. – С. 4.
13. Ларинбаева И.И. Юридическая онтология гендерного равноправия : дис. канд. юрид. наук / И.И. Ларинбаева. – Уфа, 2004. – С. 96–105.
14. Кравченко В.В. Конституційне право України / В.В. Кравченко. – К. : Атіка, 2004. – С. 139–147.
15. Конституція України від 28 червня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30.
16. Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина / П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2004. – С. 136–142.
17. Конституція України. Науково-практичний коментар / В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулін та ін. ; ред. кол. : В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевий та ін. – Х. : Право; К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – С. 123.

УДК 342.531

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ БІКАМЕРАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

PROSPECTS FOR INTRODUCTION OF THE BICAMERALISM INSTITUTE IN UKRAINE

Коліух В.В.,

*доктор політичних наук, доцент кафедри політичних наук
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Розглянуто суспільно-політичні передумови структурного реформування Верховної Ради України. Проаналізовано перспективи та доцільність запровадження в Україні двопалатного парламенту в контексті світових тенденцій розвитку представницької демократії. Визначені переваги та недоліки функціонування інституту бікамералізму.

Ключові слова: парламент, парламентарій, бікамералізм, палата парламенту, представництво, державне будівництво.

Рассмотрены общественно-политические предпосылки структурного реформирования Верховной Рады Украины. Проанализированы перспективы и целесообразность введения в Украине двухпалатного парламента в контексте мировых тенденций развития представительской демократии. Определены преимущества и недостатки функционирования института бикамерализма.

Ключевые слова: парламент, парламентарий, бикамерализм, палата парламента, представительство, государственное строительство.

We have considered the socio-political preconditions of the structural reform of the Verkhovna Rada of Ukraine, analyzed prospect and expediency of introduction of the bicameral parliament in Ukraine in the context of global trends in the development of representative democracy and identified advantage and disadvantages of the bicameralism institute.

Key words: parliament, parliamentarian, bicameralism, chamber of the parliament, representation, state-building.